

Борис и истината за избитите 52 рода

Петко Добрев

***Boris and truth for ever killed 52 familys:**The fate of 52 boyar families slaughtered by Boris is a tragic period in Bulgarian history. The moment when Boris took the law into his own hands has been presented as "sacred cruelty" for more than a millennium. Now it is time after more than eleven hundred years to look objectively at this shameful page from our history and name events with their real names.*

***Key words:** Pope, Byzantium, families, take the law into own hands, a good law, a death sentence, opposition*

УВОД

За да се анализира избиването на 52-та български рода от Борис, който историографията ни определя като покръстителя ни, е необходимо да се изолираме от религиозните пристрастия, забравим митологемите и се обърнем към изворите. В годините под влияние на редица фактори историята за тази кървава саморазправа твърде често бе представяна като „свещена жестокост“. И тази „свещена жестокост“ трябваше да бъде оправдавана по всевъзможни начини.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Безспорен факт е, че Борис вероломно унищожава цели 52 български политически фамилии. Загубата на подобен политически капитал за всеки народ, през всяка историческа епоха е равностилна на национална катастрофа.

Ако погледнем историята на останалите страни от Европа по това време ще забележим, че техния политически капитал дори е по-малък от 52 фамилии. Разбира се в това число не причисляваме единствено Византия.

Каква е оценката на Папата за тази варварска екзекуция:

„Но това във всеки случай не е извършено без грях и не е могло да стане без вина от ваша страна, щом поколението, което не е участвувало в замисъла на своите родители и не е било изобличено, че е дигнало оръжие против вас, е било изклано невинно заедно с виновните.“[1]

Папата признава две обстоятелства за поведението на Борис - грях и вина, по отношение на родовете на 52-та боляри. Без да търсим оправдание за постъпката на Борис, от позиция на хуманност, цивилизованост и уважение към собствения си народ, следва да отбележим, че това е проява на варварска нечовечност. Очевидно е, че се сблъскваме с проява на мислене не на държавник, а на тиранин. Тиранин, който не зачита законите на своята държава и народ. Тиранин, който не уважава своя народ. Почти 1100 г. след Борис в нашата история се случи подобно събитие - познатия ни като „Народен съд“. Но дори и той бе „по-хуманен“, тъй като поне физически пощади наследниците на погубените достойни българи от „народните съдии“.

От думите на Папата става ясно, че родовете на 52-та боляри са били невинни и въпреки това изклани. Да обърнем внимание на наказанието, което им е наложил незаконно Борис - клане. В следващите редове ще се опитам да докажа, че нямаме проява на „свещена жестокост“, а просто варварска саморазправа с наследствената аристокрация, която е опозиционно настроена към политиката на Борис. Вината на тези родове се крие в това, че по закон са наследници на недоволните аристократи.

Каква вина са имали 52-та боляри? Отново се обръщаме към изворите и се спираме на отговор 17 на Папа Николай до българите:

„И тъй, разправяйки как сте възприели по божия милост християнската вяра и как сте накарали да се покръсти целия ви народ, как обаче ония, след като били покръстени, въстанали единодушно с голямо ожесточение против вас, като

твърдели, че не сте им дали добър закон, и искали да убият и вас, и да си поставят друг княз, и как вие, подготвени срещу тях със съдействието на божията сила, сте ги надвили от мало до голямо и заловили със собствените си ръце, пък и как всичките им първенци и по-знатни хора с целия им род били избити с меч, а не толкова знатните и по-малко видните не претърпели никакво зло, вие желаете да знаете относно ония, които са лишени от живот, дали имате грях заради тях“[2]

Борис сам е посочил в писмото си до Папата, че след като били покръстени недоволните се противопоставили срещу него. Това е доказателство, че недоволството не е срещу християнството, иначе те не биха го приели и противопоставянето щеше да бъде факт преди покръстването. Тук е редно да се подчертае, че още през 703 г. българите приемат християнството като религия, но не от Константинопол.

„Тоя крал Тривелия пръв възприел християнката вяра в лято господне 703“[10]

Борис не налага просто християнството, а християнството на Византийската империя. Точно тази макар и малка, но съществена подробност обяснява политическите решения на Борис.

В какво е обвинен Борис - не им е дал добър закон. Твърденията на историци, че 52-та били въстали против християнството и покръстването са удобни за църквата, но истината е различна. Самият Борис твърди пред Папата, че той е обвинен за това, че „не им е дал добър закон“ и е логично и ние да го приемем. Естественият въпрос е свързан с лошия закон даден от Борис - кой е той? Според мен това е Закона за съдене на хората, не целия, но например чл. 1:

„Преди всяко право трябва да се говори за Божието право. Заради това свети Константин, като написа първия закон, предаде го казвайки така: всяко село, в което се вършат езически служби (треби) или клетви, да се отдаде на Божия храм (черквата) с всичкия си имот. Които господари има в това село и вършат (подобни) служби и клетви, да се продадат с всичкия си имот, а цената да се даде на сиромасите“.[9]

Като се има предвид, че по това време духовниците в България са били изцяло или преобладаващо гърци, то няма защо да се чудим за реакцията на 52-та боляри. На практика ромейските духовници са тези, които ще определят кое българско село ще попадне под ударите им. В ръцете на ромеите е правото да кажат, в кое село има езически практики и да бъде закрепостено не просто към църквата, а към църквата представлявана от духовници ромеи.

Малка подробност е, но е от решаващо значение, че съгласно посочения текст от закона не става въпрос за езически практики от всички жители, а просто ако съществуват дори практикувани от няколко човека. На практика се оказва, че съдбата на българските селища ще зависи от решението на гръцките духовници. При това положение е нормално да възникне реакцията, като тази на 52-та боляри.

В този смисъл можем да разгледаме произхода на народните ни умотворения:

„Грък дето стъпи, трева не никне“

„Грък като вълк“

„Грък като лъже и сам вяра хваща“

Те са категорични и ясни, и не са родени от фантастиката, а от реалния живот.

Друга малка подробност е съдбата на тези богати българи, които гръцките духовници обвинят в практикуването на езически практики:

„те да се продадат заедно с всичките си имоти“

Как наричаме един човек, който друг продава като вещь срещу пари? По цял свят и то откакто съществува света тези хора се наричат роби. Т.е. Борис е дал правото на гръцките свещеници да продават в робство богати българи, които винаги могат да бъдат обвинени в практикуване на езически практики. С други думи е възможно Борис по този начин да е разчитал чрез гръцките духовници да си разчисти сметките с негова опозиция. Не е много далеч от истината хипотезата, че

гръцките свещеници могат да изпълняват поръчка възложена им от владетеля. Но те при всички случаи са провеждали и политиката на Василевса. Следователно при определянето на населените места, които ще бъдат потърпевши от прилагането на упоменатия закон е било възможно да се обслужи пряко интереса на Византия.

Тъй като е имало практика български владетели, които са имали неуспешна външна политика да бъдат отстранявани от власт, Борис вероятно е имал и този проблем. Той е имал неуспешна външна политика – загубени войни с хървати и с ромеи. И е нормално във връзка с това да се е оформила и неговата опозиция. В този смисъл за него възниква въпроса да спаси себе си и династията. За да реши този си въпрос очевидно към него исторически момент е можел да го стори единствено и само с подкрепата на Византия. Най-удобния път към Василевса е приемането на влиянието на византийската църква, което казано чрез езика на дипломатията и средновековните PR правила звучи като „покръстване“:

„Той бил замислил да стане християнин предишната година, понеже Бог го вдъхновил и му внушил това чрез поличби и бедствия сред народа и царството му“[3]

Очевидно е, че не става въпрос за вяра, а за замисъл.

Как са въстанали недоволните боляри? Въстанали са не с меч, а с твърдението, че Борис не им е дал добър закон. Къде могат да твърдят болярите, че даденият им от Борис закон не е добър? Естествения отговор е в законодателния орган, който вероятно се е наименовавал Народен събор - както днес Народно събрание. С други думи имаме налице спор в Народния събор за това дали да бъде гласуван предложения лош закон. Явно е, че тези 52 членове на Народния събор не са одобрили закона и са счели, че той е вреден за държавата и народа. С правото си да оценяват действията на владетеля в Народния събор, болярите му повдигнали обвинение - т.е. ако погледнем през съвременната призма за отговорността на държавния глава, то имаме случай на средновековен инпийчмант. С правото си на предложение в Народния събор, 52-та боляри са поискали смъртна присъда за Борис. Подобна процедура имаме изпълнена и при владетеля Сабин.

Вероятно това е било законовата практика – владетелят да се отстранява от Народния събор, който избира и новия владетел. Това е можело да доведе и както е довеждало и до смяна на владетелската династия.

Връщайки се към действията на недоволните боляри, членове на Народния събор, можем да направим извод, че те са се ръководили от и спазвали стриктно закона. Дори бих казал, че са станали жертва на достойнството си и политическата си култура. Това не може да се твърди и за Борис.

Борис е знаел вече, че с правото си на глас в Народния събор, тези 52 боляри са щели да гласуват смъртната му присъда. Защо е бил сигурен, че смъртната му присъда ще бъде гласувана и изпълнена? Отговорът е скрит в Бертинските летописи:

„Но той като призовал името Христово потеглил срещу цялото множество с четиридесет и осем души, които били останали при него поради предаността си към Христовата вяра“[4]

От този извор става ясно, че Народният събор на българите се състои от 100 души плюс владетеля. Т.е. гласуват 101 души. С три гласа Борис е щял да загуби гласуването - 52 срещу 49. Това е практиката във всеки колективен орган на властта - мнозинството налага решението.

Знаейки разположението на гласовете в Народния събор, Борис се е подготвил. Когато владетелят няма мнозинство и не иска да се съобрази със законното решение има един изход - вероломството. Сигурно поради наложения образ за Светия княз Борис ,думи като вероломство трудно биха се възприели за него, но това е истината на фактите. Срещу изключителната политическа култура и достойнство на 52-та боляри той противопоставя вероломството. Какви са фактите

за обмисления вариант за изход на Борис? Връщаме се отново към отговор 17 на Папа Николай:

„и как вие, подготвени срещу тях с божията сила“

Виждаме, че макар и да разглеждаме текст от средновековието, не може да отречем, че и тогава са били познати похватите на PR стратегията - вероломството е наречено „божия сила“.

Какъв е бил планът за изход от ситуацията на Борис? За това можем да съдим от последващите му действия. Той не просто се справил с недоволните 52 боляри, а ги „заловил със собствените си ръце“. Тук отново имаме проява на PR стратегия, която представя Борис като човек можещ да върши чудеса. В това е силата на добрия PR специалист, макар и през средновековието - написаното от него остава за историята. Но историците трябва да се занимаваме не с PR стратегиите, а с историческата истина.

Смятам, че е невъзможно да залови сам човек със собствените си ръце 52 души в прекия смисъл на думата. Но е възможно със собствените си ръце Борис да е залостил вратата на Народния събор и така да реално да ги е поставил в истински капан. Защо му е трябвало да я залости? Отговорът е прост - за да запали сградата на Народния събор и избие намиращите се вътре 52 боляри.

Кой българин е можел да си позволи да запали Народния събор? А защо трябва да е българин - не могат ли това да сторят седем гръцки духовника? Отново се връщаме към Бертинските летописи:

„И веднага, щом излязал от градските врати, нему и на тези, които били с него, се явили седем духовници и всеки от тях държал в ръката си запалена свещ. И така те вървели пред краля и пред онези, които били с него. А на тези, които въстанали против него, се сторило, че върху тях пада огромна пламнала сграда“. [5]

По това време духовниците в България били гърци и е нормално да приемем, че и тези появили се седем духовника са гърци.

Допускам, че в ръцете си те държали не свещи, а факли, с които запалили сградата на Народния събор. А на намиращите се вътре 52 боляри се сторило „че върху тях пада огромна пламанала сграда“. Това на практика е сюжет изпълнен с чудеса, но истината е, че на 52-та не просто им се сторило, а наистина запалената огромна сграда пада върху тях.

Какво последвало?

„А конете на онези, които били с краля, както се сторило на противниците, вървели изправени и ги прегазвали с предните си крака. И такъв страх ги обзел, че те не могли да се приготвят нито за бягство, нито за отбрана, но прострени на земята, не могли да се движат“. [6]

Та как да се приготвят за отбрана или бягство? Та нали те са дошли на заседание на Народния събор, както повелява закона. Възможно е дори да е било забранено в Народния събор да се носи оръжие, което още повече е улеснило плана на Борис. Ако някой от тях е възпитаван да бъде вероломен, вероятно е щял да бъде подготвен за бягство или отбрана. Това са били представители на родове, които са бил възпитавани да бъдат цвета на българския народ. И действията им показват, че те наистина били.

Връщайки се към плана на Борис, можем да го определим с три думи - огън, меч и вероломство. Няма чудо и божествена намеса, има единствено огън и меч. И ако проследим действията на Борис ще видим, че той е изпратил като дар на Папата не Евангелие ли кръст, които са символи на християнската вяра, а оръжие:

„Българският крал отправил в Рим своя син и много от болярите на своето царство, като изпратил за св. Петър между другите дарове и оръжието, с което бил въроръжен, когато в името на Христа възтържествувал над своите противници“. [7]

С това оръжие Борис е клал, а не калесвал българи, които са били елита на нацията ни. Можем ли да приемем, че това е израз на цивилизованост? Че с какво

се различава тази цивилизованост от цивилизоваността на башибузуците кпали българите в Батак?

Защо Борис е изклал целите родове на 52 та боляри? Отговорът е елементарен - така решава проблема си с опозицията. Тя вече физически не съществува. От 52-та рода не остава и един наследник. На тяхно място Борис ще постави нови, верни нему и подчиняващи му се българи и техните родове. Излиза, че не Сталин е въвел принципа „Няма човек, няма проблем“. Решаването на проблема с опозицията си Борис е сторил по един чудовишно варварски начин.

И тъй като PR изкуството е познато от древността, то защо и това дело на Борис да не бъде представено чрез него не само пред съвременниците, а най-вече пред историята? Как би изглеждал един такъв анонс? Защо пък да не е и така:

„Обаче защото вие сте съгрешили по-скоро от ревност към християнската вяра и от незнание, отколкото от друг порок, вие добивате затова опрощение и милост по благоволенieto на Христа, щом последва от ваша страна покаяние“[8]

Чрез PR стратегията жестокостта става „ревност към християнската вяра“. И тъй като вече имаме не просто жестокост, а „ревност към християнската вяра“, то следва, че Борис може да бъде оневинен.

Но изниква въпроса за тези, които в бъдеще няма да са съгласни с Борис. Какво да прави с тях? Няма ли да станат вече много убийства на българи? Убийствата явно не са били проблем за Борис. Той е намерил верния път към тях - ще ги върши от „ревност към християнската вяра“. Но ако стори това наистина още веднъж дали пак ще получи опрощение? И тук на помощ отново са се притекли средновековните PR специалисти:

„вие добивате затова опрощение и милост по благоволенieto на Христа, щом последва от ваша страна покаяние“.

С други думи Борис е извоювал правото да ликвидира всеки негов опозиционер, като прояви „ревност към християнската вяра“ и после се покае. Този тип поведение не може да бъде присъщ на голям държавник. Достоянните български държавници не бива да се оправдават с „ревност към християнската вяра“ и покаяние, когато са изклали без съд и присъда повече от половината българска аристокрация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

И все пак свято ли е това дело на Борис или грях? Смятам, че Борис е извършил огромен грях - изклал е цели 52 български политически фамилии. Изклал ги е без да са сторили грях или извършили престъпление. Изклал ги е, защото те като достойни държавници са защитили българския народ от домогванията на Византия. Тяхната кауза е била – България, а каузата на Борис - неговия собствен живот и продължаване на династията.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] ЛИБИ, т. II, с. 81;
- [2] ЛИБИ, т. II, с. 80-81;
- [3] ЛИБИ, т. II, с. 287-288;
- [4] ЛИБИ, т. II, с. 287-288;
- [5] ЛИБИ, т. II, с. 287-288;
- [6] ЛИБИ, т. II, с. 287-288
- [7] ЛИБИ, т. II, с. 287-288
- [8] ЛИБИ, т. II, с. 82
- [9] Подбрани извори за българската история, т. 2, С. 2004, с. 88
- [10] Славяно-българска история, С. 1979, с. 47

За контакти:

Петко Добрев, тел.: 0879 60 28 12, e-mail: petko.d.dobrev@abv.bg

Докладът е рецензиран.